

Opracowała: mgr Grażyna Drabek

Temat: **Jaki nauczyciel może być autorytetem ?**

Pojęcie nauczycielskiego autorytetu od dawna jest penetrowane przez pedagogikę i wzbudza sporo kontrowersji. Wydaje się iż część z nich prowokują różnice w sposobach jego pojmowania. Bez wątpienia poważna część sporów wyrasta z przesłanek związanych z różnymi ideologiami pedagogicznymi. Zwolennicy edukacji wolnej od przymusu i dyscypliny, a także ci, którym bliska jest wizja partnerskich relacji nauczyciela z uczniami, skłonni są doszukiwać się w nauczycielskim autorytecie samych niebezpieczeństw i czynników blokujących rozwój ucznia.

Obawy te nie są chyba całkowicie pozbawione racji. Nauczyciel może wszak pojmować autorytet tak, jak przedstawił go w „Panu Tadeuszu” Adam Mickiewicz opisując kunszt Jankiela. Jeszcze ze szkolnych lat każdy z nas pamięta zdanie

„ Było cymbalistów wielu,

Ale żaden nie śmiał zagrać przy Jankielu”

Jankiel cieszył się wśród cymbalistów tak wielkim autorytetem, że odbierał im ochotę do gry, zniewalając ich swoim mistrzostwem

Czy taki właśnie autorytet jest potrzebny nauczycielowi? Czy ma on odbierać swoim uczniom ochotę do nauki. Czy nauczycielski autorytet ma służyć jedynie do budzenia wśród uczniów podziwu pomieszanego z onieśmieleniem i uległością.

Z pewnością nie.

Z dotychczasowych ustaleń można wyprowadzić wniosek, iż autorytet powinien być podporządkowany zadaniom dydaktycznym i wychowawczym, służyć jako środek, nie zaś cel.

W rzetelnej pracy nauczycielskiej nie ma miejsca dla autorytetu. Respektując tę zasadę nauczyciel ukazuje uczniom swój kunszt i rozległą wiedzę, ale zarazem jej zwyczajność, dostępność i osiągalność. Nauczyciel posługuje się dwoma rodzajami autorytetu. Jeden zagwarantowany z racji piastowania stanowiska nauczyciela w instytucji zwanej szkołą, drugi nieformalny, który jest jego unikatową, indywidualną własnością, która odróżnia go od innych pracujących w tej szkole nauczycieli. Respektowania autentycznego autorytetu nie można od nikogo żądać, można jedynie być nim przez uczniów obdarowanym. To oni na dobrą sprawę - są jego twórcami. Czy można zatem być autorytetem uniwersalnym - w każdej sytuacji i dla każdego.

Okazuje się, że nie można stawiać sobie takich celów, ponieważ są one nierealistyczne. Mocne strony każdego nauczyciela mogą stać się bazą do budowania autorytetu dla dzieci w określonych sytuacjach.

Mniejsze dzieci, z racji niższego poziomu dojrzałości społecznej, mają większe skłonności do generalizacji sądów o ludziach - w tym o nauczycielach. Jeżeli „Pani” jest miła i ładna, ich zdaniem, najlepiej wie, co i jak robić.

Niezależnie od wieku dzieci istnieją pewne warunki, których dotrzymanie jest absolutnie konieczne do tego, by mieć szansę na status autorytetu.

1. Traktowanie ucznia w sposób nie urażający jego godności osobistej. Bez tego nauczyciel nawet o najwyższych kompetencjach merytorycznych nie będzie postrzegany jako autorytet.
2. Kompetencje odpowiednie do zapotrzebowania dzieci w danym wieku. Nie jest tajemnicą, że małe dzieci nie są w stanie ocenić obiektywnej wiedzy merytorycznej nauczyciela. Mogą jednak oceniać sposób przekazywania owej wiedzy. Starsze dzieci, a głównie licealiści zwracają uwagę na to jakimi wiadomościami legitymuje się nauczyciel. Widzą także pasje poznawcze nauczyciela, jego entuzjazm lub wypalenie zawodowe.
3. Dostosowanie swych oczekiwań wobec dzieci do poziomu ich dojrzałości. Ważne jest, by wymagania i oczekiwania nie były zbyt

wysokie, dawały dzieciom szansę na ich spełnienie. Nie mogą także być za niskie, ponieważ wykonanie zbyt prostego zadania nie daje poczucia sukcesu.

4. Szansą na właściwe wyważenie oczekiwań daje umiejętność dynamicznej diagnozy najbliższego rozwoju dzieci.

5. Zachowanie zasad konstruktywnego i jasnego komunikowania się, dobry kontakt emocjonalny.

Według Emilii Badury autorki licznych publikacji pedagogicznych w odpowiedzi na pytanie „Jaki nauczyciel może być autorytetem?”

uczniowie podali co następuje:

- zna i rozumie możliwości ucznia, uwzględnia je
- jest serdeczny, szczery i życzliwy
- zwraca się do uczniów ze spokojem i opanowaniem
- nie poniża, nie wytyka złego postępowania
- odnosi się z szacunkiem
- wprowadza pogodny nastrój na lekcji
- nie daje odczuć, że kogoś bardzo nie lubi
- jest jak przyjaciel, do którego można zwrócić się ze sprawami
- współczuje i pomaga, gdy jest trudno
- umie wybaczać, nie jest mściwy
- jest prostolinijny w postępowaniu
- wysłuchuje zdanie ucznia

Z badań Maciaszkowej z kolei wynika, że uczniowie cenią sobie nauczyciela, który:

- potrafi zrozumieć każdego ucznia
- ma indywidualny sposób traktowania ucznia
- potrafi zachować konieczny dystans, ale jest przyjacielem
- umie dostosować się do poziomu ucznia
- stawia sprawiedliwe wymagania
- odnosi się do każdego ucznia w jednakowy sposób
- zachęca, nie zniechęca
- nie uprzedza się
- jest doradcą w życiu osobistym
- jest lojalny
- w dyskusjach traktuje ucznia jak równego sobie
- umie czasami iść na ugodę z uczniem

Na zakończenie kilka zdań na temat kryzysu autorytetu, powszechnie obserwowanego na świecie a także w Polsce. Z wiekiem dziecka wzrasta krytycyzm, co sprawia, że coraz wyraźniej uczniowie dostrzegają ograniczone kompetencje nauczyciela, jego ludzkie przywary. Młodzi ludzie mają często własne opinie - sprzeczne z tym, co mówią dorośli. Nakłada się na to tak zwany konflikt pokoleń. W pewnym wieku dzieci nie dają dorosłym przyzwolenia na posiadanie luk w wiedzy, bardzo rygorystycznie wymagają też od nich stosowania się do przyjętych norm, niezależnie od sytuacji. Wiąże się to z określonym etapem rozwoju sądów moralnych. Z wiekiem wzrasta wyrozumiałość wobec błędów i niedociągnięć ludzkich. Jest to kolejny etap rozwoju moralnego - rozumienie i uwzględnianie kontekstu sytuacyjnego ludzkich zachowań. Z wiekiem uczniowie coraz wyraźniej zaczynają rozdzielać kompetencje merytoryczne tj. wiedzę, od kompetencji interpersonalnych.

Literatura:

1.E.Badura : „ Emocjonalne uwarunkowania Autorytetu Nauczyciela.”

Wyd. Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1981r.

2. S. Mieszalski: „O przymusie i dyscyplinie w klasie szkolnej”

Wyd. Szkolne i Pedagogiczne